

Çocuk Edebiyatında “Karakter” Kavramı

Yrd. Doç. Dr. Evren KARATAŞ
Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Türkçe Eğitimi Bölümü
evren.karatas@deu.edu.tr

Özet

Aristoteles'ten günümüze sanatın ana işlevinin izleyende/alımlayanda katharsis (arınma) sağlamak olduğu kabul edilmiştir. Katharsis büyük ölçüde alımlayanın tahkiyenin merkezindeki karakterlerle “özdeşim” kurması yoluyla sağlanabilmektedir. Bilindiği üzere kurgunun olmazsa olmaz dört temel ögesi zaman, mekân, karakter ve olaydır. Metinde zaman ve mekân, karakter ile kurgunun yapısına girebilir. Karakter aynı zamanda kurguda olayı başlatan, geliştiren ve eyleyen ana unsurdur. Karakter olmadan kurgunun diğer elemanları ölüdür, hele olay hiç yoktur. O halde karakter kurgunun diğer elemanlarının hareketlenmesini, hayatıyet kazanmasını mümkün kılar. Çocuk edebiyatında da karakterle özdeşim kurma meselesi, hem sorunlu bir konu olarak çokça tartışılmakta hem de çocuğa evrensel, millî ve ahlâkî değerlerin aktarılmasında verimli bir araç olduğundan sıkça gündeme getirilmektedir. Çocuklar 3-6 yaş aralığında davranışlarının büyük bir bölümünü yakın ve uzak çevrelerindeki gerçek kişileri ya da film, animasyon, kitap gibi kurgusal yapıtlardaki kahramanları örnek alarak oluşturmaktadırlar. Bu durum ilerleyen yaşlarda da azalarak devam etmekte, ergenlik döneminde daha kritik bir dönemece girmektedir. Özellikle kurgusal karakterler sahip oldukları olağanüstü güçler ve imrenilecek fiziksel özellikleriyle çocukların gözünde ideal rol modelleri oluşturmaktadırlar. Bu “her şeye sahip olan ve her şeyi yapabilen” karakterler çocuğun gerçeklik algısını zedelemekte ve onların var olmayan, ulaşamayacakları, gerçek dışı karakterleri model almalarına neden olmaktadır. Bir de buna, son dönemlerde çocukları hedef tüketici kitlesi olarak gören şiddet, fantastik ve cinsellik örüntüleriyle dolu görsel ve yazılı ürünlerin de karakterleri eklenince durum daha da tehlikeli bir hâl almaktadır. Geçmişin aşırı didaktik, davranışlar açısından kusursuz, slogancı çocuk karakterleri, çocuk eğitimi açısından ne kadar verimsiz ise günümüzün fiziksel ve sosyal yönden aşırı idealize edilmiş, yorulmak bilmez çocuk karakterleri de bir o kadar sakıncalıdır.

Bu noktada, çocuk edebiyatında ideal olanın ne olduğu ve neye göre şekillendirilmesi gerektiği de başka bir sorundur. Küreselleşen dünyada ideal artık evrensel, millî ve ahlâkî değerlere sahip olandan çok “sistemin” değerlerine sahip çıkan ve onları hayata geçirendir. Bu nedenle çocuk edebiyatında karakter oluşturma konusunda dikkatli olunmalı ve karakterlerin fiziksel ve ruhsal açıdan çocukların gelişim aşamalarına uygun çizilmelerine önem verilmelidir. Betimsel bir araştırma olan bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada öncelikle karakter ögesi tartışılmaya ve tanımlanmaya çalışılmış, daha sonra çocuk edebiyatında karakter ögesinin ana bileşenlerinin

belirlenmesi hedeflenmiştir. Sonuç bölümünde ise çocuk edebiyatındaki karakterlerin taşınması gereken asgari niteliklerin sıralanmasına gayret edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: çocuk edebiyatı, karakter, özdeşim.

The Concept Of "Character" In Children's Literature

Abstract

It has been assumed since Plato to current time that the main function of the art is to create catharsis (purification) in the audience. To a large extent, catharsis can be achieved through the establishment of "identification" of character in the center narration with the reader. As is known, the four basic elements of fiction are time, place, character and event. Time and place can enter the world of character and fiction in a text. Meanwhile, character is the basic element which starts, develops and acts the event in the fiction. Other elements of fiction are useless without character, even the there would exist no event without it. In that case, character enables the vitality of other elements and mobilizes them. In children's literature, the case of establishing identification with the character has been frequently discussed as it is a problematic issue and has been brought up as it is an effective tool in the way of transferring global, national and moral values to a child. Children form large part of their behavior between the ages of 3-6 by taking real people around them, the heroes in fictional works such as a movie, an animation, or books as an example. Especially, fictional characters are ideal role models in the eyes of children as they possess extraordinary powers and enviable physical properties. These characters who have everything and who can do whatever they want cause the children's taking fictional characters as an example and damage to their perception of reality. In addition, the case has been getting more and more dangerous recently due to the visual and written products which are full of fantasy and sex patterns and see the children as a target group of consumers. Past's over-didactic, perfectionist, motto lover characters are so inefficient in terms of children's behaviors; however, today's physically and socially over-idealized and tireless characters are inconvenient for children as well.

At this point, what the ideal in the child literature is and how it should be formed are another problem. In the globalizing world, ideal is the one that applies the system's values into life and maintains them more than the one that maintains the universal, national and moral values. For this reason, we should be careful about creating characters in children's literature, and it must be given great attention to characters' being drawn physically and emotionally in accordance with the children's developmental stages. The "screening model" is used in this descriptive study. In the study, the character factor is discussed and described firstly, and then it is aimed to determine the main components of the character factor in the kid literature. In the conclusion part, the minimum qualifications that the characters in the kid literature must carry are listed in order.

Key words: Children's Literature, character, identification

1.Karakter nedir?

Bilindiği gibi kurgusal bir metin zaman, mekân, olay ve kişi olmak üzere dört temel öğeden meydana gelir. Kurgunun ana öğelerini harekete geçiren ve bu öğeler arasında organik bir bağ kurulmasını sağlayan dinamik güç ise kişidir. Zaman ve mekân kurgudan bağımsız olarak da var olabilir. Örneğin düşünsel türler de bir zaman ve mekân algısı içerisinde örülür. Ancak olayın -doğa olayları- hariç kişiden bağımsız olması söz konusu değildir (Stevick, 2004: 162). Kişiler duygu ve düşünce dünyalarının şekillendirdiği hareket alanlarıyla, çatışmalarıyla olayın ortaya çıkmasını, gelişmesini, şekillenmesini ve sonuçlanmasını sağlayan yönlendirici unsurlardır. Elbette ki kurgunun tüm elemanlarına hayat veren yazarın tasarrufudur. Ancak edebî eser yazardan bağımsız bir oluşum olduğuna göre eserdeki yaşamsal düzeneği oluşturan ana unsurlar karakterlerdir. Kurgusal metinde okur da karakterler sayesinde, onlara karşı ya da onların yanında veya da dışında bir taraf belirleyerek metnin dünyasına katılır. Bu aslında yazar, eser ve okur arasındaki şartlı anlaşmanın bir gereğidir. Okur okuduklarının bir hayal dünyasının ürünü/gerçek dışı olduğunu bilse de karakterlerle iletişim içine girerek bu kurmacanın bir parçası haline gelir. “Edebî eserlerde, karakter anlatıda çatışma ortamının, aksiyonun nedenidirler. Çatışma ortamına bağlı olarak okuyucunun algısına göre iyiliği ya da kötülüğü tutmakla olumlu veya olumsuz karakter kimliği ya da kişiliği edinmiş olurlar (Karatay, 2011: 99).

Ne yazık ki bir karakterin nasıl oluşturulması gerektiği konusu henüz edebiyat alanında pek tartışılmamıştır. Edebî sahada daha çok var olan kahramanlar üzerinden genel tanımlamalara ve sınıflamalara gidilmiştir. Karakterizasyon olarak adlandırılan bu alana göre kurmaca bir eserde kişiler ve tipler vardır. Kişiler ise gösterdikleri özelliklere göre düz (flat) ve boyutlu (round) kişiler olarak iki alt bölüme ayrılır:

“Düz kişiler, basit bir yapıya sahiptirler ve tek bir düşünce ya da nitelikten oluşmuşlardır. Okuyucu onları kolayca tanır ve hatırlar. Boyutlu kişiler psikolojik derinlikleriyle dikkati çekerler. Romanın genel yapısı daha çok onların üzerine bina edilir. Onlar bir anlamda eserin varlık nedenidirler. Tip diye nitelenen kişi, toplumsal

kimliğiyle ‘temsilî’ bir nitelik taşır. O, kendinin dışında kalan değerlerin temsilcisidir” (Forster’dan aktaran: Tekin, 2012: 108-110).

Çocuk edebiyatında karakter konusunu geniş biçimde ele alan Sedat Sever, *Çocuk ve Edebiyat* adlı eserinde karakterleri kapalı (geliştirilmemiş), açık (geliştirilmiş), devingen ve durağan karakterler olarak sınıflandırmıştır. Açık karakterler yazar tarafından hakkında geniş bilgiler verilen karakterdir. Metnin ana karakterlerini açık karakterler oluştururlar. Çünkü yazar çocuğa vermek istediği iletileri ana kahramana bir sorumluluk yükleyerek verebilir. Kapalı karakterler ikincil derecede öneme sahip öğelerdir. Olay içerisinde bir değişim gösteren karakter devingen ya da dinamik, olay içerisinde herhangi bir değişim göstermeyen karakter ise durağan ya da statik karakter olarak nitelendirilir (Sever, 2010:104-105).

Sever (2010:105)’e göre eser içerisinde açık karakterlere olduğu kadar kapalı karakterlere de ihtiyaç vardır. Çünkü açık karakterlerin etkin hâle gelmesi ve mesajı okura iletebilmesi için onlarla karşıtlık oluşturacak kapalı karakterler gereklidir. Kapalı karakterler tek yönlüdür. Bu tip karakterler eserin içeriğine göre karşımıza tembel, çalışkan, cömert, cimri gibi tek bir kişilik boyutuyla çıkarlar. Kapalı karakterler her zaman karşıtlık oluşturmak için değil, kimi zamanda ana kahramana üstlendiği misyonu gerçekleştirmek için “yardımcı” konumda da bulunabilirler. Ana kahraman karşılaştığı engelleri yan ve kapalı karakterlerin desteğiyle daha kolay aşabilir.

Devingen ve durağan karakterler ise eserin taşıdığı mesajın güçlendirilmesi açısından önemlidirler. Yanlış bir davranışını geçirdiği tecrübeler sonucunda değiştiren bir karakter çocuğun mesajı daha iyi alımlamasında etkin rol üstlenir. Ancak Sever (2010:114-115)’in de belirttiği gibi bu değişimin inandırıcı olması ve okuru ikna etmesi gerekir. Birden bire gerçekleşen, bir dirençle karşılaşmadan oluşan ya da olayda bir nedensellik bağı kurulmadan gerçekleştirilen değişimler çocuk okurda karaktere karşı bir güvensizlik oluşturulmasına neden olabilir.

Animasyon alanında bir karakterin nasıl oluşturulmasıyla ilgili sınıflamalar daha belirgindir. Elbette ki çocuk edebiyatı yapı ve içerik açısından animasyon disiplininin farklılıklar arz eder. Ancak bir karakterin oluşturulması aşamaları her iki disiplininde de benzer yollar

izlenerek yürütülmektedir. Örneğin animasyon sahasında görsel olarak karakter dış özellikleriyle sunulurken edebî metinde bu betimleme yoluyla gerçekleştirilmektedir. Şenel Yeşilot (2000:21-24) animasyon karakter özellikleri listesini şu şekilde sıralamaktadır: 1. Görsel özellikler: yaş, cinsiyet, anatomik bozukluklar, boy, kilo, saç ve deri rengi, vücut yapısı, tavır ve duruş, konuşma tarzı, görünüş (giyim,kuşam,stil). 2. Psikolojik özellikler: zekâ düzeyi, özel yetenekleri, olaylara bakışı, yaratıcılığı, entelektüel alt yapısı, takıntıları, geçmişte yaşadığı önemli olaylar, fobileri, diğer karakterler hakkında düşünceleri, gizlediği yanları. 3. Sosyal ve kültürel özellikler: ismi, doğum yeri, ırkı, ailesi, mesleği, medenî durumu, yaşadığı yer ve çevresi, zaman, takma ismi, arkadaşları, ekonomik durumu, özel ilgi duyduğu alanlar, dinsel inançlar, yaşam tarzı, değer yargıları, idealleri. Yeşilot (2000: Numarasız) karakter öğelerini ise şu şekilde sıralamaktadır: kişilik, kişilik ögesi olarak davranış, motivasyon, çelişki, özgünlük, değişim, karakterlerin tanınması, yan karakterler, kadın karakterler, kişiliğin bölüştürülmesi, diyalog, komikler, kötü karakterler, hayvan ve diğer karakterler, isim seçimi, karakterlerin kullandığı eşyalar ve araçlar, karakterlerin zayıflığı. Bu sınıflamanın çocuk edebiyatının karakterleri için oluşturulması da mümkündür.

2.Karakterin Sunuluş Yolları

Karakterin okura sunuluş biçimi onun etkinliğini artıran ya da azaltan bir faktör olabilir. Klasik yöntemde karakter anlatma/açıklama yöntemi ya da bazı kaynaklardaki adlandırmayla dolaysız yöntemle okurla buluşturulurken anlatma işlevini kimi zaman yazar, kimi zaman karakterin kendisi kimi zaman da başka bir karakter üstlenir. Karakterin tanıtılmasında hangi tekniğin doğru olduğunu kurgunun yapısı belirler. Ancak kahramanın anlatmaktan çok göstermeye dayalı dramatik yöntemle ya da bir başka deyişle dolaylı yöntemle tanıtılması çocuk edebiyatı açısından daha yararlı görünmektedir. Zira bu yolla çocuk, karakteri önceden yazarın, karakterin kendisinin ya da bir başka karakterin yorumlarını içeren bilgiler olmadan tanıma fırsatı yakalamış olacaktır. Bu yaklaşımın çocuğu iki açıdan yararı olabilir: Bunlardan ilki çocuk karakteri önyargısız şekilde tanıma ve onun hakkında daha nesnel görüşler oluşturma şansına sahip olacaktır. Böylece çocuk okurun karakter hakkında kendi kişisel görüşleri oluşacak, çocuk yazarın bıraktığı anlam boşluklarını kendi dünyasınca doldurabilecektir. İkinci olarak ise

karakterin bir eylemin içerisinde tanıtılması çocuk okurun macera duygusunu tatmin edecek, kurgu hareketlenecek ve karakter, yaratıcısı yazarın elinden kurtularak kendi kaderini kendisi yaşayabilecektir (Eziler Kıran ve Kıran, 2003: 153).

Psikoloji ve nöroloji bilimindeki gelişmelere paralel olarak modern romanda yeni teknikler ortaya çıkmış bunların bir kısmı da karakterin inşasında kullanılmıştır. Bu yöntemlerden iç çözümleme, iç diyalog, iç monolog ve bilinç akımı teknikleri ile karakterin zihni okura açılmakta ve okur karakteri daha iyi tanıma fırsatı elde edebilmektedir. Ancak bu tekniklerden iç çözümleme dışında olanların çocuk edebiyatının hitap ettiği yaş kitlesi için çok sık kullanılamayacağı açıktır. İç çözümleme yönteminin ise okur ile karakterin özdeşim kurması için yazarlar tarafından kullanıldığı gözlenmektedir.

Karatay ise karakterin tanıtılma yollarını dörde ayırmış ve çoklu tanımlamanın karakteri daha iyi ortaya koyacağını ve yalınkatlıktan uzaklaştıracağını vurgulamıştır:

“Karakteri anlatıdaki diğer kişilerle iletişim kurdurarak diyaloglarla tanıtmaya, karakteri hikâyede doğrudan betimleme, karakterlerin düşüncelerini monologlarla betimleme, karakteri bir olayın içinde göstererek ortaya koymaya. Hikâyede sadece bir yolla betimlenen karakter derinlikten yoksunlaşır. Sadece bir boyutu sunulmuş ya da bir özelliği aşırı vurgulanmış olur. Bu da hikâyedeki sonucun “kalıplaşmış yargı” olmasına neden olabilir” (Karatay, 2011: 99).

3.Karakterin idealize edilmesi/ edilmemesi sorunu

Karakter eserdeki hareketliliği ve eserin bileşenlerini birbirine bağlama görevini üstlendiği kadar yazarın sözcüsü olma görevini de üstlenmektedir. Bu durum son dönemlerde özellikle postmodernizmin etkisiyle ana edebiyatta zayıflasa da çocuk edebiyatında yazarlar çocuğa vermek istedikleri iletileri hâlâ kendilerine sözcü olarak seçtikleri karakterleri aracılığıyla sunmaktadırlar. Bu durum geçmişte her şeyi doğru yapan, melek kadar iyi, hatasız karakterlerin oluşturulması şeklinde

gerçekleşmiş ve böylece hem didaktik hem de yapay karakterler ortaya çıkarılmıştır. Oysaki insan hatalarıyla olgunlaşan, yaşayarak deneyimleyen bir varlıktır. Bu nedenle son dönemlerde aşırı idealize edilmiş karakterler oluşturmak yerine, daha insanî özellikler barındıran karakterlerin oluşturulması yoluna gidilmektedir. Artık karakterlerimiz ister insan, ister hayvan, isterse cansız varlıklar arasından seçilsin; ister gerçek, ister fantastik karakterler olsun hepsi de varoluşsal çelişkileri içlerinde barındırmakta; iyilik ve kötülük, doğru ve yanlış arasındaki sınırda zaman zaman dolaşmakta ve bu sınırların hangi tarafında olacaklarına karar vererek gerçek kimliklerine ulaşmaktadırlar. “Yazarlar birtakım gerçekçi konuları işlemenin yanında, yer yer çocuğa olumsuz yanlar üzerine eğilmek ve onlar üzerinde düşünmek olanağını da vermelidirler” (Yavuzer, 2001: 187). Bu durum çocuğun karakter ile özdeşim kurmasını daha kolaylaştırmaktadır. Çünkü çocuk da eserde anlatılanlar gibi gerçek hayatta çelişkiler yaşamakta, hatalar yapmakta ve bunların sonucunda kişilik gelişimine yön vermektedir.

Çocuk edebiyatında karakterleri, idealize birer figüre dönüştürüp dönüştürmemeye konusu önemli bir sorundur. Bir karakteri idealize etmek onu olayın hareket alanı içerisinde donuklaştırmakta ve basmakalıp bir hâle getirmektedir. Şöyle ki olay ne olursa olsun okur idealize figürün her zaman en doğruyu yapacağından endişe duymamaktadır. Çünkü o eserde iyiliğin temsilcisi olarak her koşulda değerlere uygun davranmak zorundadır. Böylece okur için idealize kahraman şaşırtıcılığını yitirmekte, okur kendisine eser içerisindeki diğer figürlerden birini ya da bir kaçını model olarak seçebilmektedir. Çünkü bu karakterler aşırı idealize edilmiş karaktere göre çok daha eğlenceli ve şaşırtıcıdır. Ayrıca okur kendisi de bu idealize edilmiş figürleri kendisine zamanla uzak bulur. Çünkü bu karakterler okur gibi hataları, eksikleri, kusurları olan varlıklar değildir. Bu durum aynı zamanda eserle yaşam arasında da bir zıtlık oluşturmaktadır. Çünkü edebi eserin -ki bu eser bir çocuk edebiyatı ürünüyse bu durum daha da önemlidir- ana işlevlerinden biri de okura gerçek yaşamda önderlik edecek kişiler, durumlar sunmaktır.

“Çocuk kitaplarındaki karakterler erişilmez ve kusursuz olmamalı, gerçek yaşamdaki gibi eksikleri, zaafı olan kişiler olmalıdır.(...) (Çocuk) kitaplarda karşılaşacağı

kusursuz karakterleri kendine uzak bulur, onlarla özdeşleşemez. Öykü ya da masalı içselleştiremez. Eksikleri olan, beceriksiz karakterleri daha çok sever, onlarla kolayca özdeşleşir. Çocuk özdeşleştiği kitap karakterlerinin yaşadığı sorunlarla, yalnız kendisinin sorunları olmadığını anlar, rahatlar, özgüveni artar. Gene bu öykülerdeki karakterlerin davranışları ona sosyal değerler, etik değerler kazandırır ”
(Ural, 2013: 47-48).

İnsan yaşamı sınırlı bir süredir. İnsanın yaşam boyunca tecrübe edeceği durumlar da sınırlıdır. Oysaki insan bir okur olarak edebi eserlerde pek çok olayla karşılaşmakta, kahramanlar aracılığıyla bu olayların içine girebilmekte ve bir tür deneyim yaşamaktadır. Ancak aşırı idealize karakterlerin işin içinde olduğu metin dünyasında okur gerçek yaşamdakinden uzak, çoğu kez yapay çözümlerle karşılaşmakta ve bu durum okurun karakterden uzaklaşmasına neden olmaktadır. Özellikle günümüz dünyası teknolojinin de dayattığı pek çok farklı uyaranla artık insanı bir tür tüketici konumuna getirmiş ve birçok sanal durumla da mücadele etmek zorunda kalan farklı bir insan tipi geliştirmiştir. Artık gerçek yaşamın bile gerçeklik kavramıyla kavga gürültü kopardığı bir çağda eserdeki kahramanların aşırı idealize edilmiş yapay karakterler olmasındansa çelişkili, kusurlu ama en nihayetinde iyi değerlerin peşinde koşan kahramanlar olmaları daha uygundur.

“Kapalı bir dünyada çocuğa idealize figürü vermek belki de olanaklıdır. Ama iletişimin bu denli geliştiği, görsel medyanın çocukluğu ortadan kaldıracak denli yaşamımızın içine girdiği ve yetişkin, çocuk ayrımı gözetmeksizin her şeyi evimizin içine soktuğu bu dönemde çocuğa kapalı, katı figürleri benimsetmenin olanaksızlığının görülmesi gerekir. Belli bir yaşa kadar belki de mümkün olabilecek bu idealize figür, sosyal yaşamın içine girdiğinde parçalanacak ve

bunalımlara yol açabilecektir. Ancak çocuğun kendi gerçekliğinin anlaşılması ve onun eşitliğinin kabul edilmesi yani adam yerine konması gerekmektedir. Böylece prototip bir insan figürü yaratmak yerine özgün düşünen, yorumlayan, kendini özgürce ifade edebilen insanlar yaratmak olmalıdır” (Neydim, 2000: 93).

Neydim’in de belirttiği gibi idealize figürler çocuklar için gerçek yaşamda karşılaşamayacakları imkânsız modelleri örnek almalarına neden olmaktadır. Çocuk gerçek hayatta bu tür kişiler olamayacağını, kendisinin de asla böyle bir insan olamayacağını anlamakta güçlük çektikçe bunalıma girmekte, mutsuzlaşmaktadır. Günümüz çocuğunun model konusunda bu kadar talepkâr olması, animasyon karakterlerdeki kadar güzel, yetenekli anne babalar ve yakınlar istemeleri de çocuğun iç dünyasında olumsuzluklara neden olmaktadır. Çocuk, insanın sanal dünyanın sunduğu gibi her şeyi başarabilen değil sınırlı bir varlık olduğunu öğrenmek zorundadır. Böylece çocuk yetinme, rıza gösterme gibi önemli insanî değerleri edinebilecektir. Ancak çocuk karakterlerin idealize edilmemesi ortaya zayıf karakterlerin çıkartılmasına da yol açmamalıdır. Çünkü “kahramanın ruhsal dengesinin inişli çıkışlı olması, karşılaştığı güçlüklerle baş edememesi ve yenilgiye uğraması veya tutarsız davranışlarda bulunması, çocuğun kitaba olan ilgisini azaltır ve onu genel olarak okuma isteksizliğine de iter” (Kıritoğlu Özdil, 2012: 422).

4.Karakter ve Özdeşim

Kurmaca dünyanın bir parçası hâline gelebilmenin anahtarı ise karakterle “özdeşim” kurmaktır. Özdeşim özellikle çocukluk döneminde yakın çevreden birini ya da roman kahramanı, çizgi film/animasyon kahramanı gibi sanal kişileri rol model alma aşamasında önemlidir. Ancak özdeşim meselesi sadece çocukluk dönemi ile sınırlı kalmamakta, insan kurmaca dünyaya ait görsel ya da yazınsal tüm eserlerde, metnin dünyasına ancak o dünyanın kahramanı ile özdeşim kurarak girebilmektedir.

“Özdeşleşme insanın kendisini başkasının tasarladığı bir dünyada birinin yerine koyabilmesi anlamına gelir. Psikolojik anlamda, kendi ruhsal durumlarını dış dünyada algılananlara yansıtılabilmektir. Estetik anlamda ise özdeşleşme, insanın kendisini bir sanat yapıtında hissetmesini, izlediği oyunlardaki kişilerden birinin yerine kendisini koyarak onunla özdeşleşmeyi dile getirir” (Aslanyürek, 2007:39).

Özdeşim konusu Antik Yunan döneminde Aristoteles’in de ana sorunlarından birini oluşturmuştur. Aristoteles edebî eserin -ki o dönem için daha çok tiyatro kastedilmektedir- alımlayanda/izleyende etki yani katharsis (arınma) yaratması gerektiğini belirtir. Böylece izleyici ya da alımlayıcı sahnede sergilenen eserde kahramanla özdeşim kurarak ya da ona karşı taraf tutarak psikolojik bir arınma yaşamakta ve bu onda eserdeki gibi olumsuz davranışlarda bulunmama ya da kadere karşı gelmeme gibi bazı ahlâk derslerine dönüşmektedir (Moran, 1994: 27). Kısacası eserin özdeşim yoluyla okurda bir tür psikolojik arınma sağlaması sanatın dar anlamda da edebiyatın işlevlerinden biridir.

Çocuk edebiyatında bu durum çocuğun henüz alımladıklarını yorumlama gücüne yeterince sahip olamaması nedeniyle daha da önem kazanmaktadır. Çocukluk döneminde özdeşim çok daha etkilidir.

“Çocuk, kişiliğinin gelişiminde bir modelle kendini özleştirir. Bu model başlangıçta anne, baba ve yakın akrabayken, zamanla yerini arkadaşına, film ve kitap kahramanlarına bırakır. Bu bakımdan kitap kahramanlarının ahlâkî ve sosyal açıdan sağlıklı olması, çocuğun kendisini kötü bir modelle özleştirmesine neden olur. Bu da, çocuk kitabı yazarlarının yükledikleri görevin ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır” (Yavuzer, 2001: 188).

Bu açıdan çocuk edebiyatının çocuklara uygun modeller sunması büyük önem taşır. Bu da ancak nitelikli karakter oluşturma yoluyla

sağlanabilmektedir. Saltık (2012:463) ise çocukların kitaplarda kendileri gibi karakterlerle karşılaşarak onlarla özdeşim kurduklarını böylece güven duygularının geliştiğini belirtmektedir. Özdeşim sadece çocuğun kahramanın davranışlarını modellemesi yoluyla değil, onun aracılığıyla yaşamı ve toplumu anlaması nedeniyle de önemlidir (Erdem, 2011: 614; Ziftçi, 2006: 245).

5.Çocuk Edebiyatında Karakter Nasıl Tasarlanmalıdır?

5.1. Gerçeklik

Karakterlerin nasıl olması gerektiği konusunda bir formül belirlemek oldukça güçtür. Ancak karakterin en önemli özelliği, fantastik olarak çizilmiş bile olsa gerçekçi olmasıdır. Gerçeklikten kasıt dış betimlemeden ziyade iç betimlemeyle ilgilidir. Daha öncede belirtildiği gibi karakterin olağanüstü güçlere sahip, her şeyi yapıp eden bir varlık olmasından çok, değişik güçlere sahip olsa bile belirli noktalarda sınırlı olduğunu bilen bir karakter olması gerekir. Zaman zaman çelişkiye düşen, zorlanan, karakterler çocuk okura daha sahici gelmekte ve özdeşim daha iyi kurulmaktadır.

“Yazar abartılı tiplere yer vermemelidir. Abartılı tipler, çocuğun gerçek hayatta benzerlerini bulamayacağı, ulaşılmaz kimselerdir. Ayrıca eserde yer alan karakterin türü ne olursa olsun (insan, nesne, bitki ya da hayvan) bunlara gerçek özelliklerinin çok üstünde özellikler yüklenmemelidir. Yani uçan, ateşe dayanıklı insan; kendi kendine hareket eden masalar, dolaplar gibi. Bunlar özellikle 3-6 yaş için tehlike arz edebilir. Yazar karakterleri tasvir ederken çocukların bu tasviri beyinlerinde doğru bir şekilde canlandırmaları için açık ve net tasvirlerle yer vermelidir. Eğer eser okul öncesi çocuklarına yönelik hazırlanmışsa, yani kitap resim ağırlıklı ise yazarın tasviri ile ressamın çizimi tutarlı olmalıdır.” (Kardaş, Alp; 2013: 21).

Bu konuda Şimşek'in de aynı görüşte olduğu görülmektedir. Şimşek (2004:28) "abartılı tiplerin çocukların gerçek hayatta benzerlerini bulamayacağı ulaşılmaz kimseler olduğunu" belirterek karakterlerin aşırı idealize edilmesinin de sakıncalı olduğunu vurgular. Karatay (2011:99) ise çocuk edebiyatındaki karakterlerin kapı komşumuz kadar yakın olması gerektiğini vurguladıktan sonra betimlemelerin ikna edici olabilmeleri için gerçekçi şekilde yapılması gerektiğini anlatmaktadır.

Bir çocuk edebiyatı türü olmamasına karşın yüzyıllarca çocuklara en çok anlatılan, okunan ya da okutulan eserlerin başında masallar gelmiştir. Orijinal masalların içerdikleri cinsellik, argo, şiddet gibi unsurların yanı sıra ürkütücü karakterleriyle de çocuklar için uygun olmadığı bilinmektedir (Özgül, 2005: 362-363). Hem korkunç bir dış portre betimlemesi hem de yüklenen olağanüstü güçler gibi özellikleri nedeniyle çocuk okurun bu tip karakterlerle bir özdeşim kurması zordur. Tuncer çizgi romanlar üzerinden durumu şöyle değerlendirmektedir:

"Oyun, çocukta doğal saldırganlık dürtüsünün giderilmesine nasıl yardımcı oluyorsa, çizgi romanlar da aynı işlevi görmektedir. Oyunda yalandan ölen ve öldüren, arkadaşlarına iğne yaparak bu dürtüsünü gideren çocuk, çizgi romanlarda da kahramanla özdeşleşerek aynı doyumunu yaşar. Ancak çizgi romanlar içinde korku ve dehşete, aşırı saldırganlığa yer verenlerin zararlı olduklarını da ruh bilimciler belirtmektedir"(1993: 55).

Bu elbette ki fantastik görünümlü ve işlevli karakter eserlerde hiç yer almamalıdır, anlamına gelmez. Fantastik karakterlerde eserlerde yer almalı ancak çocuğu korkutacak ölçüde abartılı çizimlere ve betimlemelere gidilmemelidir. Karakter fantastik olarak oluşturulacaksa da bunun esere katkısı bulunmalı ve karakterin olağanüstü güçlerinin sınırlı olduğu okura iletilmelidir. Her zorluğun üstesinden sihirli güçleriyle gelen karakterle çocuğun özdeşim kurması iyi sonuçlar vermeyecektir. Belli bir yaş grubundaki çocuklar ise somut-soyut algı geçişini henüz tamamlayamadıkları için bu karakterlerin gerçek yaşamda da var olduğunu düşünebileceklerinden ortaya sorunlar çıkabilecektir.

5.2. Yaş

Karakterlerin nasıl olması gerektiği yönündeki ikinci önemli nokta ise karakterlerin çocuğun yaş grubuna uygun olmasıdır. (Kırıtıoğlu Özdil, 2012: 413; Şimşek, 2004: 28) Karakterler çocuğun gelişim evrelerine uygun olarak çizilmek zorundadır. Somut ve soyut algı aşamaları gözetilerek oluşturulacak karakterler çocuğun gerçeklik algısının gelişimine de katkı sağlayacaktır. Özellikle son dönemde üç boyutlu olarak çizilen aşırı ürkütücü bir takım hayalî karakterlerin okul öncesi dönemdeki çocuklar üzerinde olumsuz etkiler uyandırdığı bilinmektedir. Çocuklar farklı yaş gruplarında farklı karakter tiplerine daha çok yakınlık kurarlar (Ural, 2013: 45). Örneğin üç altı yaş aralığındaki çocukların insan karakterler yerine hayvan, bitki gibi canlı ya da robot, araba gibi cansız varlıklara insansı özellikler yüklenerek oluşturulmuş animistik karakterlere daha çok ilgi gösterdikleri bilinmektedir (Kardaş, Alp; 2013: 20).

Karatay ise çocukların karakterlerle özdeşim kurabilmeleri için aynı yaş grubunda olmaları gerektiğini belirtmektedir:“Çocuğun kitaptaki olumlu kahramanla özdeşleşmesi, bütünleşmesi anlatının içine girebilmesi için, yazarın eserde betimlediği karakterin inandırıcı, güvenilir, gündelik yaşamdaki kadar gerçekçi ve çocukla aynı yaş düzeyinden olması gerekir” (Karatay, 2011: 99). Hatice Fırat da ilköğretim düzeyi gözetilerek yazılmış kırk altı çocuk romanı üzerinde yaptığı karakter analizi çalışmasında kitaplardaki karakterlerin çoğunluğunun 7-12 yaş aralığında bulunduğunu ve bu durumun hedef okur kitlesi ile paralel olduğunu belirtmektedir. Ancak Fırat çocuk kitaplarındaki karakterlerin sadece hedef okur kitlesinden seçilmesinin sakıncası üzerinde de durmaktadır: “Kahramanı çocuk olmayan birçok eserin de çocuklar tarafından sevilerek okunduğu unutulmamalı, işlenecek konu ve verilecek mesaja göre kahramanın yaşı konusunda çeşitliliğin sağlanmasına özen gösterilmelidir” (2006: 484). Bu nedenle, çocuk kitaplarında çocuk okura örnek davranışlar kazandırabilecek yetişkin karakterlerin de; çocuğun kardeş sevgisi, yaşlılara hürmet gibi davranışları edinmesini ve pekiştirmesini sağlayacak kendi yaş grubundan küçük ya da çok büyük karakterlerin de eserlerde yer alması yararlı olacaktır.

5.3. Karakter Sayısı

Karakter konusundaki önemli sorunlardan biri de eserdeki karakter sayısıdır. Bu konuda en doğru ölçü kurgunun çekirdeğini oluşturan olayın gerektirdiği kadar karakterin olay sahnesine yerleştirilmesidir. Bu konudaki bir başka ölçü ise bu karakterin ne kadarının kapalı(geliştirilmemiş) veya açık (geliştirilmiş), ne kadarının devingen ya da durağan karakterler olacaktır.

“Çocuk edebiyatında bir başka önemli etken de masal, öykü, roman ve anlatılardaki geliştirilmiş karakter sayısıdır. Çok sayıda gelişmiş karakterin yer aldığı bir öyküde, çocuk okur bir özdeşim ögesi olarak seçebileceği karakteri saptamada sorunlarla karşılaşabilir; ilgisini karakterde yoğunlaştıramadığından özdeşim sorunu yaşayarak okuma eyleminden uzaklaşabilir” (Sever, 2010: 115).

Karakter sayısı konusunda Bilgegil de şöyle bir saptamada bulunmaktadır: “Çocukların yaş grupları dikkate alınarak yazılan eserlerde bir veya iki kahraman olması yeterlidir. Ayrıca çocukların, kahramanları çocuk olan kitapları daha büyük bir zevkle okuyup dinledikleri de göz önünde bulundurulmalıdır” (2007: 89). Çakmak Güleç ve Geçgel (2006:184) de çocuk kitaplarında karakter sayısının az tutulmasının yararlı olduğunu belirterek çok küçük yaşta çocuklar için bir iki karakterin yeterli olacağını belirtmişlerdir. Ancak burada muhtemelen ana kahramanların sayısı verilmiş durumdadır. Yoksa bir ya da iki kahramanla olayın geliştirilmesi zordur. Olayın gelişebilmesi için bu ana karakterlere eşlik edecek yan karakterlere de ihtiyaç duyulacaktır. Bu konuda önemli olan nokta çocuğun yaş grubu ilerledikçe karakter sayısının artırılması gerektiğidir. Üç yaş civarında bir çocuk üç karakter arasında yaşanan bir olayı algılayabilirken yaş grubu ilerledikçe bu sayı artabilir. İlköğretimin ikinci aşamasından sonra ise çocuk artık karakterlerin sayısından ziyade işlevleri üzerinde yoğunlaşır. Karakter sayısı çok bile olsa çocuk bunlardan hangisinin olayda önemli bir işlevi olduğunu, kimin daha az öneme sahip olduğunu kolaylıkla ayırt edebilir.

5.4. Cinsiyet

Karakterin cinsiyeti ile okurun ve yazarın cinsiyeti arasında paralellikler olduğuna yönelik alanyazında yapılmış çalışmalar vardır. Hatice Fırat kırk altı çocuk kitabı üzerinde yapmış olduğu çalışmada dört erkek ve dört kadın yazardan oluşan örnekleminde kadın yazarların kahramanlarının -Gülten Dayıoğlu örneği dışında- kız, erkek yazarların kahramanlarının ise erkek karakterlerden oluştuğunu saptamıştır. Bunun dışında aynı çalışmada yazarların daha çok erkek karakterler oluşturdukları belirlenmiştir. Buna göre örnekleme oluşturan eserlerdeki karakterlerin %76.26'sı erkek, %17.39'u kız, %4.35'i ise cinsiyeti belirtilmemiş kahramanlardan oluşmaktadır. “Çocuk romanlarının %78'inin erkek kahramanlardan oluşması, daha küçük yaşlarda çocukların gözünde cinsiyetin ön plana çıkarılmasına, erkeklerin kızlardan üstün tutulmasına sebep olabileceğinden dolayı, yazarların eserlerinde dengeli bir cinsiyet dağılımı gözetmesi daha uygun olacaktır” (Fırat, 2006: 483-485).

Sever ve Aslan tarafından yapılmış bir başka çalışma da ise karakterler aracılığıyla sunulan toplumsal cinsiyet rollerindeki sorunların çocuk okurun cinsiyete uygun davranış yapılarında bozukluklara yol açtığından söz edilmektedir. Araştırmacıların vardıkları ortak sonuçlar genel olarak şöyle özetlenebilir: “Çocuk kitaplarında erkek karakterlere sayıca kadın karakterlerden daha fazla yer verilmiştir. Kitaplar çoğunlukla cinsiyetçi bakış açısıyla hazırlanmıştır; başka bir deyişle, bu kitaplarda erkek ve kadın karakterler basmakalıp rolleriyle sunulmuştur. Kadın ve erkek karakterlerin toplumsal cinsiyet rolleri kesin sınırlarla belirlenmiştir. Erkekler etkin (aktif) olma, cesaret, zekâ, başarı, yetenekli ve bağımsız olma gibi özellikleriyle ön plâna çıkarılmıştır. Erkekler içinde çeşitli meslekler içinde bir cinsiyet rolü sunulurken, kadın karakterler çoğunlukla anne ve eş olarak ev içerisinde ya da geleneksel kadın mesleklerinde gösterilmiştir (...) Bu bağlamda çocuk edebiyatı ürünlerinde cinsel roller çağdaş yaşamın gereklerine uygun olarak örneklendirilmeli, kadına ve erkeğe verilen değer ve yüklenen anlam arasında farklılık olmamalıdır. Bu kitaplar çocukların kendi cinsiyetleri içinde kişiliklerini bulmalarına ve geliştirmelerine katkı sağlamalı; bunun içinde kitaplarda özellikle geleneksel anlayışın oluşturduğu cinsel kimliklere ilişkin yargılara yer verilmemelidir” (Sever, Aslan; 2011: 692-693).

5.5. Tür ve Çeşitlilik

Kahraman kadrosu kurulurken çocuğun yakın çevresi de karakter oluşturmada model olarak kullanılabilir. Bu durum çocuğun gündelik sosyal hayatın kurallarını öğrenmesi açısından da oldukça yararlı olacaktır:

“Çocuğun gelişim evresi göz önüne alınarak oluşturulan kahramanlar, kitaplarda kimi zaman kedi, köpek, tavşan gibi hayvanlar veya çocuğun bildiği tanıdığı cansız nesnelere; kimi zaman ise kitabın seslendiği yaş grubuna uygun olarak geliştirilen “çocuk” kahramanlardır. Genellikle kahramanın “çocuk” olarak seçildiği çocuk kitaplarındaki yetişkin kahramanlar bazen anne ya da baba, bazense çocuğun yakın çevresindeki amca, teyze, nine, dede gibi aile üyeleridir. Kimi zamansa okuldaki öğretmen ya da oturduğu evin yan komşusudur. Seçilen bu yetişkin kahramanların karakter çerçeveleri, içinde yaşadığı toplumun kural ve ilkeleriyle örülmüştür. Bundan dolayı her kültürün edebiyat eserlerinde farklı karakter çerçeveleriyle karşılaşmak mümkündür” (Erdem, 2012: 614).

Çocuk edebiyatı eserlerinde insanlar kadar hayvanlar ve çeşitli nesnelere de karakter olarak kullanılmalıdır. Zaten çocuk edebiyatı sahasında ürün veren yazarların da karakter seçiminde ve kişilik özelliklerinde çeşitliliğe gittikleri gözlemlenmektedir. 35’i çeviri, 45’i yerli olmak üzere toplam 100 çocuk edebiyatı üzerinde yapılan çalışmada, üç-altı yaş çeviri ve yerli resimli çocuk kitaplarında en çok hayvan karakterlere yer verildiği görülmüştür. Hayvan karakterler yerli kitaplarda %53.4, çeviri kitaplarda %71.4; insan karakterler yerli kitaplarda %31.1, çeviri kitaplarda %25.7 olarak bulunmuştur. Diğer karakter seçenekleri ise bitki, cansız varlıklar, hayali karakterler ve karakterin yer almadığı kitaplar olarak sıralanmıştır. (Şahin, Işıtan; 2013: 1023).Yine aynı

çalışmada karakterlerin taşıdıkları mizaç özellikleri ise şöyle sıralanmıştır:

“Çeviri kitaplarda ana karakterlerde en fazla meraklı (%37.1), cesur (%34.3), neşeli (%31.4), gösterişli ((%20.0) mizaç özelliklerinin işlendiği belirlenirken; yerli kitaplarda ise en fazla neşeli (%42.2), meraklı (%31.1), yardımsever (%31.1), paylaşımcı (%28.9), hırslı (%26.7) mizaç özelliklerinin işlendiği belirlenmiştir. Cesur meraklı, yardımsever, paylaşımcı, güvenilir gibi karakteristik özelliklerin çok kullanılmasının nedeni olarak çocuktan beklenen özelliklerin bunlar olduğu ve çocukların özdeşim yolu ile bu özellikleri kazanmalarının beklendiği düşünülebilir”(2013: 1023).

Özdeşim bölümünde de bahsedildiği gibi okuru kahramanın en çok mizaç özellikleri etkilemektedir. Bu nedenle çocuk edebiyatındaki karakterlerin çocuk okura örnek teşkil edecek kişilik özelliklerini barındırıyor olmasına önem verilmeli ancak idealize figürler oluşturmamaya da dikkat edilmelidir. Ayrıca çocuk kitaplarında mizahî unsurların kahramanların kişilik özelliklerine de zaman zaman yansıtılmasına çalışılmalıdır. Nihayetinde çocuk okurun kitabı keyifle okumasını sağlayan unsurlardan birinin de mizah olduğu unutulmamalıdır.

6.Sonuç ve Öneriler:

Karakter kurguda tüm aksiyonu sağlayan, kurgunun diğer elemanları arasındaki bağı kuran ve olayı oluşturan kişileştirilmiş bir varlıktır. Tahkiyenin olmazsa olmazlarından karakter ögesi çocuk edebiyatında sorunlaşmış bir unsurdur. Bu durumun kaynağını, çocuk edebiyatının tüm problemlerinin de temelini oluşturan, çocuk edebiyatının ana akım edebiyatın bir kopyası, yedeği gibi görülmesi yaklaşımı

oluşturmaktadır. Genel algı ana akım edebiyatın ana yol, çocuk edebiyatının ise ona bağlanan patikalardan biri olduğu yönündedir. Bu nedenle, Türk çocuk edebiyatında da karakter, tema, mekân gibi birçok unsur ana akım edebiyattan basitleştirme yoluyla çocuk edebiyatına aktarılmakta, bu yöntem de ister istemez çocuk yazınında bir sahtelik duygusu yaratmaktadır. Çocuk edebiyatımızın kahramanları “büyümüş de küçülmüş” izlenimi taşıyan, yetişkin gibi düşünen, örnek davranışlar sergileyen, hatasız minik kahramanlardır. Halbuki pek çok çalışma sonucunun da ortaya koyduğu gibi çocuk kendine özgü değerleri, tutumları, bakış açıları olan yetişkinlerden farklı ve yetişkin dünyasının normlarına uzak ancak onları alımlamaya programlanmış başka bir varlıktır. Ne yazık ki çocuk edebiyatı yazarlarının “yetişkinlik uyum programına” dahil ettikleri çocukları eğitime görevini abarttıkları, mizahı, ironiyi, fantastiği ikinci plana attıkları; sevimsiz, didaktik ve aşırı idealist tipleri karakter olarak çocuk okura sundukları görülmektedir.

Çocuk edebiyatında karakterlerin yaş, cinsiyet, gerçeklik açısından çeşitlilikle eserlerde sunulmasında yarar vardır. Kız ve erkek karakterlerin nicelik ve nitelikçe denk bir düzlemde ele alındıkları çocuk kitapları okurlar açısından uygun olacaktır. Bunun yanı sıra çocukların kendi yaş gruplarından ve kendi cinsiyetlerinden çocuklarla daha iyi özdeşim kurdukları unutulmamalı ve kurguyu oluştururken bu yakınlık ve yakınlık dikkate alınarak karakterlerin tasarlanmasına gayret edilmelidir. Çocuk edebiyatında çocuğun gelişim aşamasına göre gerçeklik ile hayal arasında sıkı bir bağ olduğu ilkesi göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle yazarların eserlerinde fantastik karakterlere yer vermelerinin olumlu bir tutum olmasına karşın bu karakterlerin gerçeklik/hayal çizgisinde iyi bir ölçüde çizilmemelerinin olumsuz sonuçlar doğuracağı dikkate alınmalıdır. Fantastik dünyada bile bütün yapının gerçek yaşamın bir yansıması olduğu unutulmamalıdır. Çocuk kitaplarında yaş gruplarına göre karakter sayısının kademeli olarak artırılmasına gayret edilmeli, kalabalık kişi kadrosunun çocuğun dikkatini dağıtacağı unutulmamalıdır. Ayrıca karakterlerin çocuk okurlara sadece yazarın tanıtımıyla değil daha dramatik yollarla ve farklı karakterlerin dillerinden aktarılmasına çalışılarak farklı sunuş yollarıyla çocuk kitaplarının teknik açıdan da güçlendirilmesine önem verilmelidir.

Sonuç olarak çocuklar için karakterler oluştururken ölçü yine çocuk olmalı, onun dünyasından yola çıkılarak gerçekçi, idealize edilmemiş,

aşırılığa gidilmemiş ancak çocuğa evrensel, milli ve ahlaki normların aktarılmasında örnek teşkil edecek karakterler oluşturulmaya gayret edilmelidir.

7.Kaynakça:

- Çakmak Güleç H.ve Geçgel, H. (2006). Çocuk Edebiyatı. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Erdem A. (2012). İlköğretim Öğrencilerinin Bakış Açısıyla Çocuk Kitaplarındaki Kahramanlar. III. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiri Kitabı. s.613-620. 05-07 Ekim 2011 ÇOGEM. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Eziler Kıran A. ve Kıran Z. (2003). Yazınsal Okuma Süreçleri. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Fırat H. (2006). Çocuk Romanlarında Görülen Kahramanlar Üzerine Bir İnceleme. Folklor Edebiyat Dergisi. 46 (12): 481-488.
- Kardaş C. ve Alp D. (2013). Çocuk Edebiyatı ve Medya. Ankara: Eğiten Kitap.
- Karatay H. (2011). Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler. Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı. Ed. Tacettin Şimşek. s.77-123. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Kırıtıoğlu Özdil, S. (2012). “Miyase Sertbarut’un “Kapiland’in Kobayları” adlı yapıtıyla Christine Nostlinger’in “Kim Takar Salatalık Kral’i” Adlı Yapıtının Karakter Çerçevesleri Bakımından İncelenmesi”. III. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiri Kitabı. s.411-422. 05-07 Ekim 2011 ÇOGEM. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Kızılot Ş. (2000). Karakter Geliştirme ve Bu Süreçte Ortaya Çıkan Sorunlar. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Animasyon Anasanat Dalı. Eskişehir.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Moran B. (1994). Edebiyat Kuramları ve Eleştiri. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Neydim N. (2000). Çocuk ve Edebiyat/ Çocukluğun Kısa Tarihi/ Edebiyatta Çocuk Figürleri. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Özgül, M. K. (2005). Edebiyatın Çocukluğu, Çocukluğun Edebiyatı. Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı. 104-105: 352-362.
- Saltık O. (2012). “Portakal Adlı Yapıtın Tanıklığında Çocuk Edebiyatında Karakterlerin Geliştirilmesi Üzerine Bir İnceleme”. III. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bilidiri Kitabı. s. 463-466. 05-07 Ekim 2011 ÇOGEM. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Sever, S. (2010). Çocuk ve Edebiyat. İzmir: Tudem Yayınları.

- Sever, S. ve Aslan C. (2012). “Çocuk Edebiyatı Yapıtlarında Karakter Çerçevesinin Oluşturulmasında Cinsiyet Rollerinin Sunuluşu”. III. Ulusal Çocuk ve gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiri Kitabı. s.691-702 05-07 Ekim 2011. ÇOGEM. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Stevick P. (2004). Roman Teorisi. (Çeviren: Sevim Kantarcıoğlu) Ankara: Akçağ Yayınları.
- Şimşek T. (2004). Çocuk Edebiyatı. Erzurum: Suna Yayınları.
- Tekin M. (2012). Roman Sanatı, Romanın Unsurları. Ankara: Ötüken Neşriyat.
- Tuncer, N. (1993). Çizgi Roman ve Çocuk. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları Eğitim Dizisi.
- Ural S. (2013). Çocuk Edebiyatı.(Ed. Mübeccel Gönen). Ankara: Eğiten Kitap
- Yavuzer, H. (1982). Çocuk ve Suç. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Yavuzer, H. (2001). Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Zivtçi, F. (2006). “Çocuk Kitaplarında Kahramanın Yeri ve Önemi”. II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiri Kitabı. s. 345-347. 04-06 Ekim 2006. Ankara.
- Şahin, S. ve Işıtan, S. (2013) “Yerli ve Çeviri Okulöncesi Çocuk Kitaplarının Karakter, Benlik Kavramı ve Prososyal Davranışlar Açısından İncelenmesi”. III. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiri Kitabı. s. 1021-1028. 05-07 Ekim 2011 ÇOGEM. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
-